

رئیس اتاق بازرگانی ایران در گفت و گو با خبرنگار فایننشیال تایمز:

آینده اقتصادی ایران امیدوار کننده است

ظرفیت‌های فراوان اقتصادی ایران سبب شده تا همیشه مورد توجه کشورهای منطقه و جهان باشد؛ اگر چه در برخی برهه‌های زمانی سیاست‌های بین‌المللی، مسایل اقتصادی را تحت تاثیر نگرش‌های سیاسی قرار داده، لیکن به نظر می‌رسد ابلاغ سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی و شروع فعالیت‌ها برای گسترش خصوصی سازی که امکان سرمایه‌گذاری خارجی را نیز بیش از گذشته در کشور ایجاد می‌کند، راهکار مناسبی برای خروج از اقتصاد دولتی و توسعه بخش خصوصی باشد.

این مساله پیشرفت اقتصادی محسوسی است که سبب شده تا به رغم برخی تحریم‌های اقتصادی بار دیگر سمت و سوی نگاه کشورهای جهان به ایران معطوف شود.

در همین رابطه، خبرنگار روزنامه "فایننشیال تایمز" با هدف آشنایی با موقعیت اقتصادی و تجاری ایران، گفت وگویی با دکتر محمد نهاوندیان، رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران انجام داده که شرح آن از این قرار است.

● دیدگاه کلی شما در رابطه با اقتصاد ایران در سال آینده چیست؟

ابلاغیه سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی در رابطه با خصوصی سازی معنای جدیدی به اقتصاد ایران بخشیده است. پیش از این برای حضور بخش خصوصی در بخش‌های مختلف اقتصادی موانعی وجود داشت، اما با تغییرات صورت گرفته مبنی بر تبدیل محوریت اقتصادی از بخش دولتی به بخش بازار، سهم بخش خصوصی در مبادلات اقتصادی بیش از دولت خواهد شد.

اقدامات بسیاری نیز در این خصوص انجام شده که مهمترین آنها ایجاد فرصت سرمایه گذاری برای بخش خصوصی در زمینه‌هایی مانند بخش‌های مربوط به تولید برق، صنایع نفت و پتروشیمی، راه سازی، راه آهن، حمل و نقل هوایی و سایر موارد است که پیش از این امکان پذیر نبود و می‌توان گفت هم اکنون امکان حضور بخش خصوصی در تمام زمینه‌ها فراهم شده است و باید توجه داشت که منظور از بخش خصوصی در گفته‌ها، بخش خصوصی داخلی و بین‌المللی است که به معنی این است که سرمایه‌گذاری خارجی در تمام زمینه‌ها نیز مورد توجه است و این یکی از مقوله‌هایی است که در گذشته یا وجود نداشته و یا نیاز به کسب اجازه داشته است و باید گفت تغییرهای این چنینی در ساختار اقتصادی ایران، ما را به آینده اقتصادی کشورمان بسیار امیدوار کرده است.

از سوی دیگر، ظرفیت‌های خوبی برای استفاده از مازاد درآمد نفت در پروژه‌های توسعه‌ای برای بخش خصوصی ایران وجود دارد، زیرا مکانیزمی به وسیله دولت ایران تصویب شده است که براساس آن، مازاد درآمد نفتی ذخیره می‌شود تا بخش خصوصی بتواند برای اجرای پروژه‌ها از آن استفاده کند و این شرایط نشان می‌دهد که موقعیت‌های مالی و ساختاری مناسبی برای رشد بیشتر بخش خصوصی در ایران ایجاد شده است، البته نباید فراموش کرد که نگرانی‌هایی نیز در خصوص تورم و کمبود فرصت شغلی برای جوانان احساس می‌شود.

● مسایل بین‌المللی و تحریم‌های ایران چه مشکلاتی در رابطه با سرمایه‌گذاری خارجی ایجاد کرده است و از سوی دیگر، از منظر داخلی نیز به نظر می‌رسد بازار بورس تهران عملکرد مطلوبی ندارد، نظر شما در این باره چیست؟

ما باید بیشتر به پتانسیل‌های فراوان موجود در کشور ایران توجه کنیم؛ تحریم‌های اعمال شده

اگر چه نتوانسته‌اند هدف سیاسی مورد نظر کشورهای اعمال کننده را محقق کنند اما سبب افزایش هزینه‌های تجارت در ایران شده‌اند و با وجود اینکه در گشایش اعتبارات بانکی و تامین هزینه پروژه‌ها محدودیت‌هایی برای ایران ایجاد شد اما آمارها نشان می‌دهد که روند تجارت در کشور ایران متوقف نشده و تنها هزینه واردات و سرمایه‌گذاری افزایش یافته است و این شرایط ثابت می‌کند که تحریم‌ها از نظر اقتصادی و سیاسی موفق نبوده‌اند، زیرا در بحث اقتصادی اگر سرمایه‌گذاری مناسبی در منابع انرژی ایران انجام نشود، تاثیر آن متوجه تمام مصرف‌کنندگان خواهد بود و بر بازار سرمایه اثر خواهد گذاشت، زیرا سرمایه‌گذاری روی منابع نفتی یک فرآیند طولانی مدت است و با بروز مشکل در آن تمام سیستم بازار بین‌الملل متضرر خواهد شد.

از سوی دیگر، تحریم‌های سیاسی ایران نیز اثر مخربی روی شفاف سازی سیستم مالی دنیا خواهد داشت و به این ترتیب، اثر این تحریم تنها متوجه ایران نخواهد بود و تمام سیستم بین‌المللی را تحت تاثیر قرار خواهد داد و در نهایت هر کس راهی برای این مشکل خواهد یافت.

● شما گفتید شرکت‌های ایرانی در نهایت راهی برای مقابله با تحریم‌ها خواهند یافت؛ این امر چگونه انجام خواهد شد؟

بازارهای متعددی در دنیا وجود دارند و در نهایت منابع تغییر می‌کنند اما تجارت ادامه خواهد یافت.

● آیا مرادوات بانکی شما تنها از طریق یک منطقه خاص مانند بانک‌های روسیه انجام خواهد شد؟

به صورت الزامی اینگونه نیست. ما مذاکراتی با بانک‌های مختلف انجام می‌دهیم و اگر آنها تمایلی به تجارت با آمریکا ندارند، می‌توانند با ایران تجارت کنند، البته هم اکنون بانک‌های بسیاری در دنیا وجود دارند که با آمریکا تجارت ندارند.

● در این صورت این بانک‌ها، بانک‌های بین‌المللی بزرگ و رده اول دنیا نیستند و باید با بانک‌های درجه ۲ یا ۳ کار کنید؟

بله، اینگونه است اما وقتی مجبور به انجام کاری باشید، باید معیارهایتان را تغییر دهید اما نکته مهم این است که ما باید تجارت خود را ادامه دهیم و با توجه به شرایط جدید به دنبال منابع موجود باشیم.

● آیا در حال حاضر از یورو به جای دلار استفاده می‌کنید؟

پیش از این بیشتر معاملات ایران با دلار انجام می‌شد و درآمد نفتی و غیرنفتی و واردات به دلار بود، اکنون نیز بخشی از مبادلات اقتصادی با دلار انجام می‌شود اما در سال‌های اخیر تصمیم گرفته شد تا از پول‌های رایج دیگری به جای دلار استفاده شود و اکنون در بیشتر مبادلات اقتصادی از جمله درآمد نفتی و واردات بیشتر از یورو استفاده می‌شود و دلار تنها برای پرداخت هزینه خدمات به کار می‌رود.

● آیا ترجیح می‌دهید بیشتر با چین تجارت داشته باشید یا آنها در ایران سرمایه‌گذاری کنند و در کنار آن تجارت نیز انجام شود؟

به ما گفته شده تمام سرمایه‌گذاری‌ها را یکجا متمرکز نکنیم و دنبال منابع متعددی باشیم و نکته مهم این است که ایران نمی‌خواهد محدود شود، ضمن اینکه بخش خصوصی نیز می‌خواهد قدرت انتخاب داشته باشد و برای شرکت‌های آمریکایی و برخی شرکت‌های اروپایی مایه تاسف است که بازار بزرگ ایران را از دست بدهند.

به این ترتیب، برای بخش خصوصی ایران و شرکای تجاری سابق یک موقعیت بخت-باخت ایجاد خواهد شد و بنابراین ناچار هستیم شرکای تجاری خود را تغییر دهیم.

● چین از سویی تحت فشار آمریکا است و از سوی دیگر، از تکنولوژی خوبی مانند تکنولوژی آلمان یا آمریکا برخوردار نیست، نظر شما در این مورد چیست؟

همانطور که می‌دانید در گذشته اقتصاد ایران خیلی به تکنولوژی غربی آمریکا و اروپا وابسته بود اما حدود سه دهه است که تحریم‌های آمریکا به ما تحمیل شده و با وجود این، در طول این سال‌ها اقتصاد و تکنولوژی به کشور ما راه یافته است زیرا اقتصاد، منطق و راه و روش خود را دارد و همیشه از سیاست روز پیروی نمی‌کند، بنابراین در طول زمان نیز ممکن است تجار به علت افزایش هزینه‌ها، ماهیت تکنولوژی خود را تغییر دهند و به دنبال شرکای تجاری جدید باشند.

● شنیده شده که ایران امسال حدود ۶۰ میلیارد دلار واردات داشته و از سوی دیگر، گفته می‌شود که تجارت با ایران در حدود ۲۰ تا ۳۰ درصد کاهش یافته است، آیا این آمار درست است و آیا تمام واردات از کشور چین انجام شده یا به صورت غیر رسمی و صادرات مجدد از کشورهای دیگر مانند دوبی نیز بوده است؟

در سال‌های گذشته بخش دولتی به علت دریافت پول نفت رشد کرده است زیرا این پول مربوط به دولت بوده و باید صرف پروژه‌های عمرانی می‌شده است که آن پروژه‌ها نیز متعلق به دولت بوده و همین شرایط رشد مداوم شرکت‌های دولتی را سبب شده بود. اما اکنون با تصمیمی که برای ذخیره کردن درآمد مازاد نفت گرفته شده است، پول نفت باید به بخش خصوصی داده شود تا به وسیله آنها در پروژه‌های عمرانی سرمایه‌گذاری شود و این یک پیشرفت بزرگ در اقتصاد کشور محسوب می‌شود.

پروژه‌های عمرانی سرمایه‌گذاری شود و این یک پیشرفت بزرگ در اقتصاد کشور محسوب می‌شود. از سوی دیگر، در حال حاضر بخش خصوصی تقاضای بسیاری برای شرکت در پروژه‌ها به دولت داده که برخی از آنها تایید شده و تنها در انتظار دریافت پول از دولت برای انجام کار است و این فرآیند مشکل بخش خصوصی نیست بلکه به علت روند گذشته برای دولت کمی مشکل است که این پول را در اختیار بخش خصوصی قرار دهد و مدت زمانی نیاز است تا همه به وضعیت جدید عادت کنند؛ اما از دیدگاه اقتصاد کلان، عاقلانه تر است که درآمد نفت به جای مصارف دیگر، در پروژه‌ها سرمایه‌گذاری شود.

آمار عملکرد مربوط به ذخایر مالی نیز نشان می‌دهد که این روند به طور کامل مطابق با برنامه پیش گرفته است و به همین سبب هنوز مذاکرات در این رابطه ادامه دارد تا مدیریت صحیحی برای ذخیره مالی اعمال شود و نیازهای بخش خصوصی مورد توجه قرار گیرد.

● آیا بخش خصوصی به طور کامل در ایران خصوصی است؟

شرکت‌هایی در ایران وجود دارند که ۱۰۰ درصد خصوصی هستند و شرکت‌هایی نیز هستند که سهم دولت در آنها کمتر از ۵۰ درصد است و از نظر قانونی خصوصی هستند اما در واقع تا زمانی که مدیریت از بخش دولتی به بخش خصوصی واگذار نشود، خصوصی سازی به طور کامل محقق نخواهد شد.

چشم انداز اصل ۴۴ قانون اساسی نیز نشان می‌دهد که دولت یک ناظر و گرداننده اقتصادی است و سیاستگذار نیست، بنابراین سهم دولت نباید بیش از ۲۰ درصد باشد و این افق نشان می‌دهد که نقش دولت در حال محدود شدن است اما راه زیادی برای رسیدن به آن وجود دارد.

● آیا درست است که در روابط ایران با بانک‌های چین مشکلاتی وجود داشته است؟

با برخی از آنها مشکلاتی وجود داشت اما هم اکنون ۴ بانک چین محدودیت‌های خود را کاهش داده و اعتبارات بانکی را باز کرده‌اند و با سایر بانک‌ها نیز در حال مذاکره هستیم. زیرا قراردادهای اقتصادی میان دو کشور بسیار زیاد است و با مذاکرات انجام شده درصدد هستیم تا مسایل مالی را حل کرده و راه‌هایی عملی برای تسهیل مسایل مالی پیدا کنیم.

بخش خصوصی ایجاد شده و این بخش فعالیت‌های مختلفی را در این زمینه آغاز کرده است.

همچنین زمینه‌های بسیاری نیز در بخش صنعت برای بخش خصوصی ایجاد شده است. در گذشته بخش تجارت جذابیت بیشتری برای بخش خصوصی داشت و افراد صنعتگر کم بودند اما اکنون بخش خصوصی در بخش‌های مختلف صنعت حضور فعال دارد و به طور کلی در حال حاضر، بخش خصوصی در بخش‌های مختلفی مانند تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات، تکنولوژی زیستی، صنعت خدمات، تحصیل، گردشگری، امور بانکی و سایر موارد فعالیت دارد.

● آیا بخش خصوصی توانایی لازم برای انجام پروژه‌های بزرگ را دارد؟

علت اینکه بخش خصوصی در گذشته تنها در زمینه تجارت فعال بود به محدودیت‌ها و نبود فضای باز برای حضور آن در بخش‌های صنعتی باز می‌گردد، اما اکنون با اصلاح ساختار و قوانین جدید، موانع گذشته برطرف شده است و شاهد تمایل بخش خصوصی برای فعالیت در زمینه‌های مختلف هستیم که نشان می‌دهد علت نبود حضور و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش‌های مختلف، تمایل نداشتن آن نبوده، بلکه علت ساختاری بوده که به او اجازه حضور نمی‌داده است.

مساله دیگر پول نفت است، در سال‌های گذشته بخش دولتی به علت دریافت پول نفت رشد کرده است زیرا این پول مربوط به دولت بوده و باید صرف پروژه‌های عمرانی می‌شده است که آن پروژه‌ها نیز متعلق به دولت بوده و همین شرایط رشد مداوم شرکت‌های دولتی را سبب شده بود؛ اما اکنون با تصمیمی که برای ذخیره کردن درآمد مازاد نفت گرفته شده است، پول نفت باید به بخش خصوصی داده شود تا به وسیله آنها در

مقداری از تجارت به صورت صادرات مجدد از کشورهای دیگر بوده و صادرات مجدد بسیاری انجام شده و این چیزی است که در رابطه با هزینه‌های اضافی تجارت به آن اشاره کردم، همچنین منابع دیگری مانند چین نیز وجود دارد و از سوی دیگر، تجارت با هند و کشورهایی که پیش از این کمتر با آنها ارتباط داشتیم نیز افزایش یافته است.

● آیا این درست است که میزان تجارت رسمی و غیر رسمی با یکدیگر برابر است؟

بله، درست است و آنچه این موضوع را نشان می‌دهد این است که تجارت با برخی از کشورهای همسایه ثابت می‌کند تعدادی از آنها قابلیت و توانایی فراهم کردن و تولید تمام کالاهای مصرفی را ندارند و همین مساله سبب صادرات مجدد می‌شود.

● اعضای اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران شامل چه کسانی هستند و آیا بیشتر آنها از بخش دولتی هستند یا بخش خصوصی؟

اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران در حقیقت نماینده بخش خصوصی است و تعداد کمی از اعضای آن را افراد وابسته به بخش دولتی تشکیل می‌دهند و بیشتر اعضا از بخش خصوصی هستند.

● بیشتر تمرکز شما بر روی چه بخش‌هایی است؟

تمام موضوعاتی که مربوط به فعالیت‌های اقتصادی است، مورد توجه است. برخی از زمینه‌ها نیز در گذشته برای حضور بخش خصوصی باز نبود، به طور مثال در بخش‌هایی مانند نفت، پتروشیمی و مواردی از این دست، فعالیت زیادی انجام نمی‌شد، اما هم اکنون این امکان برای